

Any d'Occitània a Lleida

LO CAMPUS

**Occitània no
és una botiga
de bellesa
és una nació**

**lo país
creba
volem
viure
au país**

Ocitània és una nació europea mil·lenària. És una terra amb llengua i història pròpies i un poble que es perfila al llarg del temps gràcies a l'aportació ètnica de celtes, ibers, lígurs, grecs, romans i visigots.

Amb l'Imperi Carolingi, Ocitània esdevé una confederació de diverses entitats polítiques. Els occitans es constitueixen, a l'edat mitjana, en una civilització molt avançada a Europa. Al llarg de l'edat mitjana i fins a l'època moderna, els territoris occitans no veuen respectades les seves institucions i perden progressivament les seves llibertats.

Avui, Ocitània està políticament dividida entre els estats espanyol, italià i francès, on s'ubica la major part del seu territori i població.

No és reconeguda internacionalment com a entitat política, però la llengua occitana és oficial al Principat de Catalunya, i a l'Aran, donc és la llengua pròpia.

Per fer-nos una idea de les dimensions geogràfiques i humanes d'Ocitània, ens centrarem en el territori on es parla l'occità: es tracta d'una unitat amb 16 milions d'habitants distribuïts en 190.000 km².

El territori

Si la descrivim com el territori on es parla occità, Ocitània s'estén de l'Atlàntic al Mediterrani i del massís d'Alvèrnia fins a la península Ibèrica. Engloba, doncs, la part sud-oest de l'arc alpí. Comprèn, així mateix, Aquitània, Lemosin, Lengadòc, Alvèrnia i Provença.

La població d'Ocitània, xifrada en 16 milions de persones, es reparteix entre àmplies zones rurals i ciutats importants, que cada vegada esdevenen pols econòmics més rellevants. Les ciutats principals del territori són Marselha (820.000 habitants), Tolosa, Niça, Montpelhièr, Bordèu, Tolon, Clarmont, Acs, Lemòtges, Nimes.

Les principals icones econòmiques occitanes resideixen en el complex portuari de Marselha i la indústria aeronàutica de Tolosa, que té com a punta de llança el projecte europeu Airbus. A més, existeixen estructures industrials amb gran projecció i capacitat de lideratge, com l'alimentària, la de l'alumini (País de Fois), i l'electrònica

(fàbrica IBM, a Montpelhièr).

Quant a la producció agrícola, destaca la vitivinícola (Bordèu, Càurç, Armanhac, Lengadòc, Còstes Rodanencas i de Provença). També la de la fruita i la de les hortalisses. La indústria se centra en la siderúrgia i la química, l'extracció esparsa de petroli, ferro, alumini, bauxita, urani; la manufactura del cuir i del tèxtil; la pesca i l'elaboració del paper, així com l'agroalimentària. El sector terciari i l'administració creen molta ocupació.

La història

País de contactes i passos, Ocitània té una prehistòria rica (Las Caus, Cròs Manhon). Gals, ibers, lígurs i grecs s'hi instal·len. La conquesta romana aporta una civilització que la configura profundament. Quan cau l'Imperi romà (final del segle V), la civilització romana enllaça amb la dels visigots cristianitzats, que creen un regne amb capital a Tolosa abans que els francs els derrotin. Al final de l'alta edat mitjana, amb la llengua ja formada, el territori està dividit en principats: Aquitània, Tolosa, Provença amb Catalunya i Aragó. Les relacions, sobretot amb els comtats catalans, són intenses. Culturalment, els trobadors il·lustren l'avenç de la civilització occitana i l'infonen amb la llengua a Europa. Mentrestant, es desenvolupa el cristianisme dels *bons homes*.

El poder francès cobeja les pròsperes terres occitanes i s'introdueix a Alvèrnia, fins a annexar-la, el 1212, amb la complicitat del clergat. Paral·lelament, entre el 1209 el 1229, el Papat i

França organitzen una croada contra l'heretgia, subterfugi del genocidi occità i de la colonització progressiva d'Ocitània. El 1213, les tropes aliades dels comtes de Barcelona i de Tolosa són derrotades a Murèth. El 1271, el Lengadòc és annexat al regne de França. Després de la guerra dels Cent Anys, el 1473, Aquitània és vençuda a Castelhon. Provença acaba també annexada el 1481. Alguns territoris se n'escapen per un temps (Bearn, Niça); d'altres, com l'Aran, mantenen la seva autonomia gràcies a la seva organització i a la seva situació geopolítica.

A partir del s. XII, a més del llatí, als estats occitans s'utilitza el dret propi, molt influït pel codi visigòtic (Breviari d'Alaric, 506), canònic, franc o marítim català. Es redacten els documents en llengua vernacle: furs, costums, franqueses, cartes, cròniques, comptes consulars, registres notariais. Amb la ingerència francesa, els territoris són incorporats successivament com a províncies de França. L'ordenança reial Villers-Cotterêts (1539), confirma la il·legalització general de l'occitanitat i s'imposa el francès en actes administratius de l'Estat. Els revolucionaris francesos, l'imperi i el codi napoleònic organitzen les terres occitanes de França en départements. Malgrat la llei francesa de descentralització de 1982, les regions, que agrupen diversos departaments, són merament administratives, sense poder legislatiu.

Actualment Ocitània reparteix el seu territori en tres estats: el gruix del territori es troba a la República Francesa; a la República Italiana hi ha les valls occitanes, a més de la Garda, que es troba a la Calàbria. Al Regne d'Espanya, s'hi

troba l'Aran.

L'occità, llengua d'Ocitània

L'occità és una llengua neoromànica occidental. Les denominacions occità i llengua occitana provenen del llatí hoc ('això'), que en occità esdevé oc ('sf'). D'aquest mateix terme deriva també lengadòc ('llengua d'oc'), que avui dia dona nom a un dels dialectes, si bé havia servit per denominar el conjunt de la llengua. El mateix va passar amb les denominacions provençal, llemosí o gascó, que foren emprades per denominar l'occità en diversos moments històrics. Es calcula que parlen occità 3 milions de persones.

L'occità antic i modern es desglossa en les varietats dialectals següents: el llemosí, l'alvèrnès, el provençal alpí, el gascó, el llenguadocià i el provençal.

Dels inicis a la llengua literària

L'any 400, segons el testimoni de Sant Jeroni, la població del que avui és Ocitània parlava ja una llengua vernacle, segurament molt propera a l'actual: "Dignitate perflati, vias publicas manibus terunt quos vulgo buricos appellant" (plens d'orgull, malgasten les vies públiques amb uns cavallets que en llengua popular en diuen borriques; del gr.[purrikos]).

Un dels documents més antics coneguts és una anònima *Alba bilingua* (880 aproximadament). Religiosa i literària, tal vegada és l'antecessora de les albes profanes trobadoresques. És un poema crístic llatí amb virolai oc-

Co-edita: l'Associació universitària AMICS de LO CAMPUS / UdL i l'Associació VIVÈNCIA ARANESA, -"Associacion Cultural e Cívica Vivència Aranesa: Aula Euròpa des Pirenèus"-.

ANY d'OCCITÀNIA A LLEIDA: Quadern editat i repartit de manera independent a les Terres de Lleida. Editat també com a Suplement de la revista LO CAMPUS número 22. Versions de paper i digital. Dipòsit Legal: L-658-08

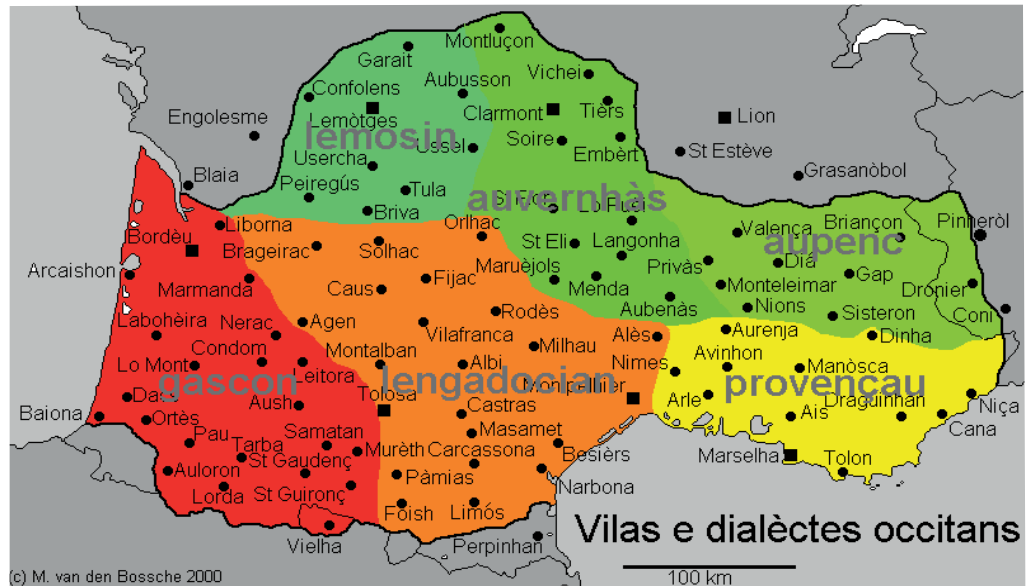
LO CAMPUS Redacció: Carrer Pere de Cabrera 12, 2^a 9^a 25001 Lleida • Telèfons: 973204907 / 649405630 redaccio@locampus.cat
http://www.locampus.cat Editor i Director: Joan-Ramon Colomines-Companys

Text: Adaptació i posada al dia de Popuscle: "Ocitània i Poccità". Generalitat de Catalunya / 2007. Fotografies: Georges Souche ©
Amb el suport: Ajuntament de Vielha i la Universitat de Lleida / Suport a Associacions universitàries.

cià. L'*Alba bilingua* reprèn poèticament dos versets de la Carta de Sant Pau als Romans.

De l'any 960 es conserva una còpia del Poema *Boecis*, molt més antic, inspirat en l'obra *De consolacione philosophiae* del poeta llatí Boeci. De l'any 980, hi ha una còpia de la *Passion* de Clarmont d'Alvèrnia, manuscrit francoprovençal de gran valor lingüístic i d'un honest valor literari: "... Et al terç di, lo matin clar" (I al tercer dia, el matí clar). Del s. XI existeix una còpia de l'original de la *Cançon* de Santa Fe d'Agen (s. X), poema rimat en llengua popular.

La llengua occitana assoleix la màxima esplendor literària a l'època medieval, amb els trobadors, i després d'uns segles de decadència reprèn amb nova força en el segle XIX.

(c) M. van den Bossche 2000

La llengua occitana, avui

A finals del segle XIX, a l'escola pública francesa, els mestres castiguen qui gosa parlar *patois* (terme pejoratiu) i li imposen la *vergonha*. El 1951, la llei francesa *Deixonne* permet l'ensenyament de la llengua, però és un ensenyament encara molt deficitari. En l'actualitat, les escoles *calandretas* associatives, les escoles bilingües estatals i alguns col·legis asseguren gran part de la transmissió lingüística. La reforma constitucional francesa de 2008 incorpora a l'article 75 que les llengües regionals formen part del patrimoni de França.

La Carta europea de les llengües regionals i minoritàries ha estat signada pels estats francès, italià i espanyol, però només l'espanyol l'ha ratificada.

Des del 1992, l'article segon de la constitució francesa afirma que el francès és la llengua de la República. El mateix redactat s'aplica a la Constitució italiana, però, el 1999, el parlament italià va aprovar una llei a favor de la tutela o protecció, promoció i valoració de la llengua i cultura occitanes. A l'Estat espanyol, l'occità és oficial al Principat de Catalunya des del 2006, amb el català i el castellà.

La literatura occitana: Els trobadors

La poesia trobadoresca constitueix l'exponent més àlgid de la producció literària en llengua occitana. Eclosiona a cavall dels segles XII i XIII, quan l'occità, que havia esdevingut una llengua de cultura i de prestigi en el si de les abadies, es mundanitza i dona lloc a un art líric que es propaga per tot Occident.

Els primers indicis de l'art dels trobadors es troben en versificacions i prosòdies elaborades, sostingudes melòdicament i adaptables a les litúrgies.

S'avança vers una concepció molt humana i original de l'amor i de l'ètica; s'idealitza la dona i la joia d'amor i se suscita, per la virtut femenina, el perfeccionament moral de l'amant.

Tots els trobadors, entre ells els catalans, utilitzen un idioma semblant, poc relacionat amb la provenença dialectal.

La lírica trobadoresca llueix pels seus esquemes i l'occità medieval esdevé l'expressió d'una comunitat socialment avançada. La civilització occitana infon l'educació sentimental d'Europa i les bases fundadores dels valors europeus moderns, a imatge de l'antiga Grècia o de la romanitat.

Malgrat les primeres desfetes polítiques del segle XIII, la literatura occitana es desenvolupa i assoleix grans nivells.

El 1323, es crea a Tolosa el *Consistòri del Gai Saber*. Raimon de Cornet escriu una Doctrina de trobar, el 1324, per tal de mantenir les arts i formes poètiques dels trobadors occitans. El 1356 Guilhem Molinièr escriu les *Leys d'amor*, on s'estableixen les normes lingüístiques i estilístiques que s'havien d'emprar en les competicions poètiques, anomenades Jocs Florals.

La decadència

A partir del s. XVI, s'esdevé una decadència a causa de la ingerència francesa i de la progressiva francesització. Malgrat tot, s'organitzen diversos corrents renaixentistes entorn del gascò jurista i teòleg Peïr de Garrós, del poeta provençal Loïs Belaud de la Belaudièra o del llengüadocian Auguier Galhard, escriptor i músic.

Peïre Godolin decideix escriure en occità en comptes de fer-ho en francès, en un moment en què estava de moda i gaudia d'un reconeixement oficial.

Aquest patriotisme 'cultural' occità crea escola, sobretot a

Gasconha, amb Guilhem Ader i Joan Giraud d'Astròs.

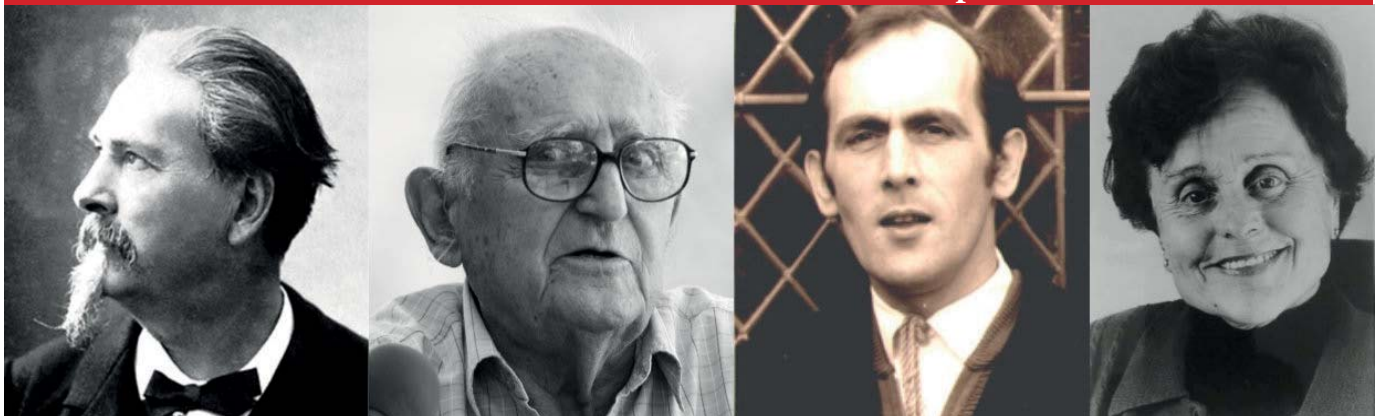
Els felibres i la posterior unificació

La segona renaixença literària es produeix a finals del s. XIX, amb els felibres, sota la conducció dels provençals Josèp Romanilha i Frederic Mistral, premi Nobel el 1904 pel seu poema *Mirelha*. Escriu també el cant *La Copa Santa*, en senyal d'amistat occitanocatalana. El 1985, Josèp Ros publica una *Gramatica lemosina*, rememorant els orígens de l'occità medieval, i impulsa el Felibratge al Lemosí. Antonin Perbòsc i Prospèr Estieu, nascuts el 1860, proposaran una reforma lingüística i fundaran l'Escola Occitana.

El 1923 s'inicia el procés fundacional, a Tolosa, de la Societat d'Estudis Occitans, precursora del futur Institut d'Estudis Occitans. El 1935, a Barcelona, Loïs Alibèrt publica una *Gramatica occitana*, de normativa unitària. La Societat rep la influència de l'Institut d'Estudis Catalans, té el suport de l'Escola Occitana, dirigida llavors per Josèp Salvat, i també el de l'Oficina de Relacions Meridionals de Catalunya, dirigida per Josep Carbonell. Prolifereixen llavors les revistes literàries en

Frederic Mistral, Robèrt Lafont, Robèrt Alan i Pepita Caubet.

Aran i el referèndum català

Si el Poble català desitja exercir, en referèndum, el seu legítim dret democràtic d'autodeterminació, el Poble aranès ha de quedar al marge d'aquella consulta. Els aranesos no han d'ésser convocats a participar en aquell esdeveniment.

Aran no és Catalunya. Forma part de la Catalunya administrativa, però el Poble aranès és un poble diferent del català.

La història determina que Aran constitueix una nació diferent de la catalana. I això en definir nació amb els mateixos arguments, valors i principis que determinen que Catalunya és una nació.

Participar, els aranesos, en aquest referèndum o consulta per decidir el futur politicoadministratiu de Catalunya seria immiscir-se en una decisió que, legítimament i democràticament, només competeix al Poble català.

Una vegada el Poble català hagi decidit quin ha de ser el futur de Catalunya, correspondrà al Poble aranès decidir, també democràticament, per quin camí s'ha d'encaminar el futur d'Aran. Arribat aquell moment, el Poble aranès ha de fer ús del seu dret d'autodeterminació –avui mal dit dret a decidir– i, davant la cruïlla plantejada, decidir en referèndum si desitja continuar al costat de Catalunya o no.

Si el Poble català decideix en el seu referèndum que Catalunya ha de ser un estat i aconsegueix constituir-se com a tal, el Poble aranès haurà de decidir, al meu

entendre, entre si desitja formar part d'aquest nou estat català, com un territori autònom d'aquest, o bé continuar formant part de l'Estat espanyol amb una autonomia similar a la de les ciutats de Ceuta i Melilla.

En aquest referèndum d'autodeterminació del Poble aranès serà, sens dubte, decisiva l'actitud dels dos estats –el català i l'espanyol– per triar el camí pel qual desitgen, els aranesos, que transiti Aran en el futur.

És l'hora que els responsables polítics aranesos exerceixin com a tals i no adoptin la tàctica de l'estruç per no molestar els seus coreligionaris catalans o espanyols. Aquest és un d'aquells espaiats moments històrics en què no és admissible que els polítics es prestin a mirar cap a una altra banda, fent abandonó de les seves responsabilitats envers el Poble que representen.

En estar en joc la mateixa pervivència del Poble aranès és imprescindible que els partits polítics aranesos, en general, i els presents al Conselh Generau d'Aran, en particular, abordin amb honestat i valentia aquesta transcendental qüestió i promoguin el debat ciutadà tot aclarint nítidament quins postulats defensen i no sentossudeixin a intentar enganyar o distreure amb silencis, subterfugis o cants de sirena el Poble aranès que representen. ■

Emili Medan i Ane
Alcalde de Les / Val d'Aran

→ cada regió occitana, com ara la revista llenguadociana *Òc*, impulsada pels metges Ismael Girard i Camil Solar.

Frederic Mistral va escriure el seu gran poema "Mireia" en occità, transliterat en grafies france-

ses, que eren les que ell coneixia.

Els autors contemporanis

Amb l'escola republicana del segle XX, la revolució industrial i la urbanització s'opren canvis socials i una forta pressió política. Tot i això,

emergeixen autors nous, entre els quals destaquen Joan Bodon, Marcela Delpastre, Max Roqueta, Robert Lafont, Robert Alan i Bernat Manciet. A l'Aran cal destacar la literatura de Mossèn Condò, Pepita Caubet, Ninfa Carabias i més actuals Francesc Boya, Jep de Montoya i Tòni Escala. ■

2012

- 56.941** infants en situació de pobresa atesos
- 10.504** persones amb dificultats que han aconseguit una feina
- 12.422** pacients amb malalties avançades assistits
- 636.911** persones grans que han participat en les nostres activitats
- 878.043** infants que han après amb els nostres projectes educatius
- 8.000** habitatges socials

Gràcies

"la Caixa", a través de l'Obra Social, inverteix per sisè any consecutiu 500 milions d'euros per donar resposta a les necessitats creixents de la nostra societat.

Gràcies al suport i a la confiança de clients com tu, continuem treballant per oferir oportunitats i ajudar les persones que més ho necessiten.

Coneix totes les iniciatives socials que impulsem a la teva província a www.laCaixa.es/ObraSocial

El compromís amb les persones és la nostra raó de ser.

Obra Social "la Caixa"

L'ànima de "la Caixa"